

УДК 338.28:330.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/36.20>

Терлецька Ю.О.

кандидат економічних наук, доцент

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7581-0409>

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті узагальнено наукові підходи до процесу управління інноваційно-орієнтованим розвитком виробничого підприємства в умовах цифрової трансформації. Доведено, що ефективний інноваційно-орієнтований розвиток спроможний забезпечити товаровиробнику прийнятний рівень економічного зростання, безпосередньо впливаючи на кінцеві підсумки його операційної діяльності. Досліджено переваги інноваційного підходу до формування інноваційно-орієнтованої стратегії розвитку підприємства. Проаналізовано тенденції формування українського ринку молочних продуктів в умовах сучасних викликів та загроз. Обґрунтована доцільність трансферу інноваційних технологій у діяльності молокопереробних підприємств. Встановлено, що цифрова трансформація розширює потенційні можливості виробничого підприємства для процесу імплементації інновацій. Обґрунтовано пріоритетні напрями впровадження нових цифрових технологій та інновацій в умовах цифровізації бізнесу.

Ключові слова: цифровізація, інноваційно-орієнтований розвиток, цифрова трансформація бізнесу, інноваційна активність підприємства, трансфер технологій, цифрові інновації.

Постановка проблеми. Становлення української моделі економічного розвитку на основі нової індустріалізації як чинника переходу до чергової індустріальної революції безпосередньо залежить від ефективності процесу функціонування інноваційно-орієнтованих підприємств, спроможних забезпечити інноваційне оновлення економічної діяльності. Невідповідність рівня розвитку суб'єктів господарювання потребам реального сектору економіки, зазвичай, спричинена низьким рівнем інноваційної активності, а також перманентним характером інноваційних проваджень, що суттєво знижує рівень їхньої спроможності виконувати своє функціональне призначення в умовах цифрової економіки. Загальновідомим є той факт, що рівень інноваційної активності вітчизняних виробничих підприємств нині є недостатньо привабливим. Це пов'язано з неналежним рівнем інноваційної культури, інноваційного менталітету, а також усвідомленням топ-менеджерами того, що є домінантною ознакою інноваційно-орієнтованого шляху розвитку як на макrorівні рівні, так і на рівні окремого товаровиробника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти процесу інноваційно-орієнтованого розвитку досліджено такими науковцями, як Н. Андріїв [1], О. Асланян [2], В. Гура [3], А. Крупка [5], К. Краус [4; 10], Н. Краус [4; 10], В. Левицький [5], О. Марченко [4], С. Радинський [5], Ю. Скопенко [3], Ю. Терлецька [6; 7; 8], О. Штепа [10] та інші. Водночас, подальших наукових досліджень потребує проблема здійснення цифрової трансформації бізнесу як чинника забезпечення економічного зростання національної економіки, а також дослідження впливу цифровізації на процес інноваційно-орієнтованого розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток постіндустріальної економіки характеризує зростання ролі інновацій як пріоритетного чинника у конкурентній боротьбі між товарови-

робниками. Практичний досвід свідчить про те, що рушійною силою, здатною забезпечити економічну незалежність України, є інноваційний шлях розвитку. Для вітчизняних суб'єктів господарювання процес забезпечення інноваційного розвитку є пріоритетним завданням і важливою передумовою виживання та забезпечення власної життєдіяльності. У цьому контексті мова йде не тільки про технологічні чи продуктові інновації, які через нераціональність ресурсного забезпечення операційної діяльності сприяють накопиченню проблем, пов'язаних з їхньою практичною реалізацією, але й про управлінські та організаційні інновації. Саме вони формують підґрунтя для стійкого розвитку виробничого підприємства, а також можуть стати каталізатором оптимального функціонування усіх складових інноваційного потенціалу, що в умовах цифровізації бізнесу сприятиме забезпеченню інноваційно-орієнтованого розвитку товаровиробника.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є поглиблення теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо управління інноваційно-орієнтованим розвитком підприємства в умовах цифрової трансформації бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах основними чинниками, які гальмують інноваційний розвиток виробничих підприємств, є війна з РФ, нестача власних фінансових ресурсів, високі відсоткові ставки банківських кредитів, зниження рівня споживчого попиту на продукцію вітчизняного виробництва, а також потенційні ризики процесу її імплементації. Спроможність товаровиробників до ефективного функціонування визначається рівнем їхньої конкурентоспроможності за рахунок впровадження інноваційно-технологічних розробок, що дозволяють виготовляти інноваційну продукцію з метою завоювання нових ринків та задоволення зростаючих потреб потенційних споживачів [2].

Метою інноваційно-орієнтованого розвитку виробничого підприємства є процес зміцнення конкурентних

переваг, забезпечення його економічних пріоритетів шляхом цілеспрямованої зміни внутрішніх чинників за рахунок нових технологічних рішень, новітніх методів управління, оптимізації структури виробництва нових видів продукції. Ефективний інноваційно-орієнтований розвиток спроможний забезпечити товаровиробнику прийнятний рівень економічного зростання, безпосередньо впливаючи при цьому на кінцеві підсумки його операційної діяльності [4].

З початком військової агресії РФ для українського ринку молока, як і для переважної більшості ринків сільськогосподарської продукції, суттєво змінилися правила гри як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Нестабільність українського молочного ринку з його реагуванням на нагальні проблеми молокопереробної галузі зумовлені зниженням рівня пропозицій постачальників якісної молочної сировини, підвищенням рівня закупівельних цін, внутрішніми політичними та економічними чинниками, а також світовими тенденціями, які спричинили зниження рівня обсягів виробництва молокопродукції, обсягів її внутрішнього споживання та експорту [7]. Процес релокації молокопереробних підприємств, переміщення виробничих потужностей у безпечні регіони, недостатній рівень фінансування операційних витрат посилюють загальні тенденції скорочення виробництва молочної сировини та зниження ефективності процесу їхньої життєдіяльності.

В умовах сучасних викликів та загроз на українському ринку молочних продуктів сформувались такі тенденції:

- зниження частки експорту молока у зв'язку із змінами вимог до стандартів якості сільськогосподарської продукції;
- зменшення поголів'я корів;
- низький технологічний рівень процесу переробки молочної сировини;
- збільшення частки імпорту молочної продукції;
- зростання обсягів споживання молока, як для потреб молокопереробних підприємств, так і покупців;
- сезонне коливання цін на ринку молочних продуктів;
- недостатній рівень ефективності взаємодії між виробниками молочної сировини та вітчизняними молокопереробними підприємствами.

Дослідивши сучасний стан функціонування ринку молочних продуктів, можна зробити висновок про те, що у нинішніх умовах господарювання практично вся молокопереробна галузь потребує обґрунтування комплексу заходів на макро-, мезо- та мікрорівнях щодо підвищення рівня конкурентоспроможності продукції. У контексті викладеного вище важливим завданням є доцільність створення принципово нових технологій, комплексної переробки молочної сировини у високоякісні продукти харчування, що мають оздоровчий вплив на організм людини, забезпечуючи при цьому профілактику багатьох видів захворювань, а також сприяють усуненню дефіциту білків, вітамінів, мікро- та макроеlementів. Таким вимогам відповідають продукти харчування з функціональними інгредієнтами й біологічно активними добавками. Шляхом проведення харчової комбінаторики можна нівелювати несприятливий вплив зовнішнього середовища за

рахунок проектування харчової продукції, яка захищає генетичну структуру людського організму.

Одним з ефективних заходів корекції раціону та профілактики захворювань є процес використання молочних продуктів для масового споживання з традиційним смаком, однак, зі зміненим складом. Варто зауважити про те, що така продукція забезпечує додаткову користь для здоров'я людини за рахунок відповідності норм добового споживання нутрієнтів та збалансованого складу.

У нинішніх умовах ефективність інноваційно-орієнтованого розвитку полягає не лише у використанні сучасних технологій, але й у доцільності проведення інноваційних змін у системі стратегічного менеджменту виробничого підприємства. Цей процес передбачає необхідність її оптимізації за рахунок впровадження інноваційно-креативних технологій управління. Інноваційно-орієнтована стратегія розвитку являє собою загальний план, орієнтований на досягнення стратегічних цілей розвитку суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі. Він ґрунтується топ-менеджерами та реалізовується на практиці за рахунок використання новаторських підходів до стратегічного управління підприємством, інструментарій якого спрямовано на забезпечення сталого розвитку та фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів шляхом системної та ефективної інноваційно-технологічної активності. Проте, топ-менеджерам варто зважати на те, що будь-яка управлінська інновація має бути адаптованою до специфічних умов функціонування підприємства, в межах якого вона впроваджується [8].

З огляду на викладене вище, пріоритетними напрямками підвищення рівня ефективності системи інноваційно-орієнтованого розвитку молоко-переробних підприємств є продукування екологічно чистої молокопродукції, удосконалення її смакових якостей, збільшення обсягів виробництва знежирених різновидів продукції, відмова від консервантів, виробництво дієтичної продукції для хворих на цукровий діабет, розробка та впровадження інноваційних видів продукції з новими споживчими властивостями (сиркові маси, десерти, масло зі смаковими наповнювачами тощо), оптимізація мережі логістики, удосконалення форм пакування інноваційної продукції, проведення активної рекламної діяльності, використання прогресивних методів стимулювання збуту (наприклад, запровадження знижок на продукцію для незахищених верств населення).

Одним з важливих чинників інноваційно-орієнтованого розвитку виробничого підприємства є трансфер технологій. Це пов'язано з тим, що нині суттєво скоротився розрив у часі між процесом створення інноваційної технології та її імплементацією. Ті суб'єкти господарювання, які спроможні ефективно використовувати їх на практиці, забезпечують значно більший рівень доданої вартості й прибутковості, створюють нові робочі місця, а також завойовують нові ринки збуту продукції.

При цьому трансфер технологій дозволяє суб'єктам підприємницької діяльності та всьому суспільству розвиватися інноваційно-орієнтовано та комерціалізувати результати наукових досліджень. Водночас, він забезпечує процес зростання доходів, формує нові інвестиції, сучасні технології, нові робочі місця, а також сприяє зростанню податкових надходжень до бюджету держави. Слід зазначити, що ефективно функціонуючий процес

трансферу технологій та знань між науково-дослідними організаціями і товаро-виробниками приносить користь не тільки його безпосереднім учасникам, але й усьому суспільству в конкретному регіоні. Саме тому пріоритетом економічного зростання підприємств молокопереробної галузі України є активний процес інноваційності, який необхідно впроваджувати як у бізнес-процеси, так і у процес управління та споживання.

В умовах сучасних викликів та загроз особливо актуальною для молокопереробних підприємств є проблема взаємодії цифровізації та інноваційного розвитку. Цифрова трансформація виробничого підприємства спрямована на створення нових та удосконалення існуючих бізнес-моделей, раціоналізацію бізнес-процесів, корпоративної культури, оптимізацію клієнтського досвіду з метою адаптації товаровиробника до умов цифрової епохи [10]. Завдяки застосуванню сучасних цифрових технологій топ-менеджери молокопереробних підприємств використовують у господарській практиці інновації, які здатні підвищити рівень ефективності та конкуренто-спроможності в умовах цифровізації. До них належать:

- автоматизація виробничих процесів, яка підвищує рівень якості обслуговування, продуктивності виконання виробничих завдань, аналітики, що безпосередньо впливає на ефективність ухвалення управлінських рішень;
- аналітика та аналіз великих даних, що уможливорює процес опрацювання великих масивів інформації з метою оцінювання тенденцій зміни поведінки споживачів, а також обґрунтування стратегічних планів та прогнозів;
- опрацювання зображень за рахунок створення продуктів і сервісів, які взаємодіють з покупцями на природній мові;
- мікросервіси, які є надійним практичним інструментом для процесу створення та протидії цифровим порушенням, що дозволяють компанії впродовж дня багаторазово розгортати функції продуктів, а також автоматизувати щоденні рутинні завдання;
- мобільні технології з метою створення мобільних додатків, які суттєво спрощують комунікаційний про-

цес та підвищують рівень якості сервісного обслуговування клієнтів;

- блокчейни, які в залежності від потреби користувача здатні забезпечити прозорість, надійність та безпеку транзакцій. Вони формують підґрунтя для для усталених логістичних ланцюжків постачання продукції та транскордонних трансформацій фінансових послуг;
- цифрові платформи та електронна комерція.

Незаперечним є той факт, що активізація процесу цифрової трансформації сприятливо впливає на інноваційний потенціал розвитку вітчизняних підприємств. Проте, не втрачає актуальності проблема надійного забезпечення безпекових аспектів функціонування як суб'єктів господарювання, так і державної інституційно-правової інфраструктури в умовах загострення проблеми захисту конфіденційної інформації, кібератак, неконтрольованості окремих інформаційних зон глобальної мережі Інтернет [6].

Висновки. Цифрова трансформація розширює потенційні можливості виробничого підприємства для процесу імплементації інновацій. Водночас, вона супроводжується ризиками, пов'язаними з кібератаками, витоками службової інформації, перебоями у роботі комп'ютерних систем, опором організаційним змінам з боку працівників тощо. Саме тому у процесі цифрової трансформації бізнесу важливе місце займає проблема узгодженості інновацій та управління ризиками, що потребує від топ-менеджерів ухвалення раціональних управлінських рішень. Пріоритетними завданнями щодо мінімізації ризиків, які управлінському персоналу виробничого підприємства варто враховувати у процесі впровадження нових цифрових інновацій, є безперервний моніторинг стану середовища функціонування товаровиробника, обґрунтування доцільності та перспективності цифрового інноваційного проєкту, діагностування пріоритетності проєктів цифрових інновацій, формування та розвиток інноваційної культури відповідного рівня. Завдання подальших досліджень вказаної проблеми полягає в обґрунтуванні методичних підходів до процесу діагностування відповідності економіко-функціонального стану інноваційно-орієнтованого підприємства цільовим орієнтирам розвитку за рахунок використання сучасних цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Андріїв Н. М. Цифрова трансформація підприємства: теоретичний базис. *Ефективна економіка*. 2022. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10170>
2. Асланян О. І. Аналіз впливу інноваційної діяльності на конкуренто-спроможність підприємств. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 52–57.
3. Гура В., Скопенко Ю. Аналіз сучасного стану інноваційного підприємництва в умовах діджиталізації економіки України. *Військово-спеціальні науки*. 2020. № 2(44). С. 19–22.
4. Краус К. М., Краус Н. М., Марченко О. В. Інноваційне підприємництво і цифровий бізнес: науково-економічна фаза розвитку та зміни в управлінні. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7779>
5. Левицький В., Радинський С., Крупка А. Використання цифрових технологій у підприємстві: сучасний погляд та правова база. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 2 (20). С. 73–87.
6. Терлецька Ю. О. Управління розвитком підприємства в умовах цифрової трансформації бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-2>
7. Терлецька Ю. О. Управління бізнес-процесами як чинник оптимізації операційної діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 2. С. 115–119. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.2.115>
8. Терлецька Ю. О. Вплив управлінських інновацій на ефективність функціонування підприємства. *Молодий вчений*. 2023. № 1 (113). С. 175–178. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-1-132-4>
9. Україна 2030 Е – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український інститут майбутнього*. 2021. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
10. Штепа О. В., Краус К. М., Краус Н. М. Індустрія Х.0 і Індустрія 4.0 в умовах цифрової трансформації та інноваційної стратегії розвитку національної економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. URL: <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8901>

References:

1. Andriyiv N. M. (2022). Tsyfrova transformatsiya pidpryyemstva: teoretychnyy bazys [Digital transformation of the enterprise: theoretical basis]. *Efficient economy*, no. 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10170>
2. Aslanyan O. I. (2024). Analiz vplyvu innovatsiynoyi diyalnosti na konkurento-spromozhnist pidpryyemstv [Analysis of the impact of innovative activity on the competitiveness of enterprises]. *Economic space*, no. 189, pp. 52–57.
3. Hura V., Skopenko Yu. (2020). Analiz suchasnoho stanu innovatsiynoho pidpryyemnytstva v umovakh didzhytalizatsiyi ekonomiky Ukrainy [Analysis of the current state of innovative entrepreneurship in the conditions of digitalization of the economy of Ukraine]. *Military special sciences*, no. 2 (44), pp. 19–22.
4. Kraus K. M., Kraus N. M., Marchenko O. V. (2020). Innovatsiynе pidpryyemnytstvo i tsyfrovyy biznes: naukovo-ekonomichna faza rozvytku ta zminy v upravlinni [Innovative entrepreneurship and digital business: the scientific and economic phase of development and changes in management]. *Efficient economy*, no. 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7779>
5. Levytskyy V., Radynskyy S., Krupka A. (2024). Vykorystannya tsyfrovyykh tekhnolohiy u pidpryyemnytstvi: suchasnyy pohlyad ta pravova baza [Use of digital technologies in entrepreneurship: modern view and legal framework]. *Current issues in modern science*, no. 2 (20), pp. 73–87.
6. Terletska Yu. O. (2023). Upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva v umovakh tsyfrovoyi transformatsiyi biznesu [Management of enterprise development in conditions of digital business transformation]. *Economy and society*, vol. no 54 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-2>
7. Terletska Yu. O. (2024). Upravlinnya biznes-protsesamy yak chynnyk optymizatsiyi operatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstva [Management of business processes as a factor in optimizing the company's operational activities]. *Investments: practice and experience*, no. 2, pp. 115–119. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.2.115>
8. Terletska Yu. O. (2023). Vplyv upravlinskykh innovatsiy na efektyvnist funktsionuvannya pidpryyemstva [The influence of management innovations on the efficiency of the enterprise]. *Young Scientist*, no. 1 (113), pp. 175–178. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-1-132-4>
9. Ukrayina 2030 E – krayina z rozvynutoyu tsyfrovoyu ekonomikoyu. Ukrayinskyy instytut maybutn'oho (2021). Available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvynutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
10. Shtepa O. V., Kraus K. M., Kraus N. M. (2021). Industriya X.0 i Industriya 4.0 v umovakh tsyfrovoyi transformatsiyi ta innovatsiynoyi stratehiyi rozvytku natsional'noyi ekonomiky [Industry X.0 and Industry 4.0 in the conditions of digital transformation and innovative strategy for the development of the national economy]. *Efficient economy*, no. 5. Available at: <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8901>

Terletska Yuliya

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THE INFLUENCE OF DIGITALIZATION ON THE PROCESS OF INNOVATION-ORIENTED DEVELOPMENT OF A MANUFACTURING ENTERPRISE

The article summarizes scientific approaches to the process of managing the innovation-oriented development of a manufacturing enterprise in the context of digital transformation. It is established that the ability of producers to function effectively is determined by the level of their competitiveness through the implementation of innovative and technological developments that allow the production of innovative products in order to conquer new markets and meet the growing needs of potential consumers. It is proven that effective innovation-oriented development is able to provide the producer with an acceptable level of economic growth, directly influencing the final results of its operational activities. Factors that inhibit the innovative development of manufacturing enterprises are identified. The advantages of an innovative approach to the formation of an innovation-oriented enterprise development strategy are studied. The trends in the formation of the Ukrainian dairy market in the face of modern challenges and threats are analyzed. It is proven that in the current economic conditions, almost the entire dairy industry requires substantiation of a set of measures at the macro-, meso- and micro-levels in the context of increasing the level of competitiveness of products. The feasibility of transferring innovative technologies in the activities of dairy processing enterprises is substantiated. It is established that an effectively functioning process of transferring technologies and knowledge between research organizations and commodity producers benefits not only its direct participants, but also the entire society in a particular region. That is why the priority of economic growth of enterprises in the dairy industry of Ukraine is an active process of innovation, which must be implemented both in business processes and in the process of management and consumption. It is proven that digital transformation expands the potential capabilities of a manufacturing enterprise for the process of implementing innovations. The priority areas of implementation of new digital technologies and innovations in the context of business digitalization are substantiated.

Keywords: digitalization, innovation-oriented development, digital transformation of business, innovative activity of the enterprise, technology transfer, digital innovations.

JEL classification: F63, L23, O32, Q55